

REDACȚIA
și ADMINISTRAȚIA:
Deák Ferenc-utca 35.

Articole și corespondențe pentru publicare se trimit redacției.

Concure, inserțiuni și taxele de abonament se trimit administrației tipografiei diecezane.

BISERICA ȘI ȘCOALA

FORA BISERICĂȘCĂ-ȘCOLĂȘTICĂ, LITERĂRĂ ȘI ECONOMICĂ.

APARE ODATĂ ÎN SĂPTĂMÂNĂ: DUMINECA.

ABONAMENTUL:

Pe un an 10 coroane
Pe jum. an 5 coroane

Pentru România și străinătate:

Pe un an 14 franci
Pe jum. an 7 franci.

—
Telefon pentru oraș și comitat Nr. 266

Eroismul nostru.

Sntem în miezul războiului înfricoșat. Acest războiu stăpânește toate gândirile și simțirile noastre. Nimeni nu mai gândește la deprinderile zilnice ale vieții, la sine, ci la drama sângeroasă ce se petrece pe câmpul de războiu.

Fiecare cearcă elementul eroic în acest războiu, factorul care duce la isbândă lupta mare a popoarelor. Și în aceste scrutări să relevează ici starea culturai superioare a soldatului intelectual ca element de suprema valoare a armatei, colo fizicul oțelit al țaranului, mai alții însuflețirea. Numai la religie se gândesc oamenii mai puțin deși în războiu duhul religiei este stăpânitor în sufletele luptătorilor. »Atâtea cruci, atâtea evlavie amestecată cu eroism«, scrie regretatul nostru coleg erou Dr. Avram Sădean. Și mai competent decât acest om care și în războiu a fost dascăl abia se poate închipui, el, care sufletește eră încheșat cu ei în timp de tepsos în cântece și hore naționale, iar în hora morții mergând cu pieptul deschis înainte, tot înainte, până în brațele morții.

Fără îndoială, că intelectualitatea dă soldatului multe avantagii, ia îi dă conștiința luptei ce o poartă, idealurile mai clare, fantazia viie, orizontul vederilor mai largi, și în alegerea mijloacelor tehnice de luptă mai îndemănatec. În războiu înse se recere și rezistență fizică, îndemănarea mișcărilor în liber, cunoașterea cărărilor, câmpiilor, văilor, dealurilor, apelor, modul cercetării și străbaterii prin obstacolele naturei și aici țaranul e mai îndemănatec, mai acasă, pentru că câmpiile, văile, vizunile, munții, apele, vânturile, luna și stelele, arșița soarelui, gerul, ploaia, ninsoarea sunt lumea lui în care trăiește, iar foamea și setea tovarășii lui de viață. Un ziarist maghiar spune după obiceiul lor cam de batjocură în referada lui din »Az Est«, că pe români îi numesc în războiu »face foc« pentru că unde ajunge, el atâtea suflă, atâtea se învârte în jurul unei schintei până ce face foc și acolo unde ai crede că e imposibil, și focul în gerul nopții e mântuitor de viață, fără de care poate și satiricul ziarist rămâneă stan de ghiață în cei codri din Carpați. În sfârșit despre aceea e vorba cine cum să știe ajută pe teren de răs-

boiu și aici țaranul e acasă. Exemplul hazliu neînțeles de ziarist e numai un lucru mărunț dar câte exemple mărunte și mari nu ar mai putea spune despre învingerea elementelor de cătră slăpânul codrilor. Și să nu uităm, că suntem în războiu de iarnă, când rezistența ostașului e punctul arhimedic al războiului.

În aprecierea valorii soldatului din armata austro-ungară, maghiarul e taxat de impetuos în asalt iar românul de rezistent. Poziția dominantă a maghiarului în țară esplică psihologicește impetuositatea lui, întocmai precum asprimea vieții îndurată de român esplică rezistența lui în greumântul războiului. De aceea valoarea soldatului român e apreciată în armată ca valoare de prima ordine. Regiment românesc (50) poartă doar prima distincție în armata austro-ungară și la aceasta distincție a mai adans războinicul împărat Wilhelm II noua decorație ce a aninat-o în zilele aceste pe câmpul de războiu, la steagul regimentului 50.

Dăm dar cel mai prețios element, ori cum se zice în limba militară material, armatei. Dar nu numai atâtea. Nu numai material prețios, ci și suflet eroic.

»Este bine zis în toate înțelesurile, — zice Carlyle — că religia cuiva este faptul de căpetenie în ceea ce-l privește. Religia cuiva sau a unui întreg popor... Prin urmare mai înainte de orice, vom întrebă despre un om sau despre un popor: Ce religie aveă?«

Religia creștină este religia poporului nostru. Ia dă viață ființei lui trudite, ia îl face în timp de pace element de ordine și creator, eroul vieții, iar în timp de războiu, eroul luptelor. »Eroismul — zice tot Carlyle — este legătura divină care unește în toate timpurile pe omul cel mare cu ceilalți oameni«. În religia creștină, eroismul care unește omul cel mare cu ceilalți oameni este creațiunea lui Dumnezeu. Nu e o divinizare omenească, ci o dumnezeire reală revelată în sufletele credincioșilor de Dumnezeu Isus. Am dat dar eroismul religiei creștine, cel mai sublim eroism, întru apărarea țării. Si stăm cu fruntea deschisă în fața judecării lumii și a lui Dumnezeu în raportul împlinirii datoriei noastre cetățenești.

Scrisori creștine.¹⁾

Iartă și uită.

Către Memedi.

Dacă a-și fi aproape de tine a-și vedea nemărginita bucurie care stăpânește sufletul tău, pentru că eu — păgânul — m'am convertit și m'am botezat; pentru că azi s'a găsit, în fine, *drahma* cea perdută.

Bucură-te! Și iarăș zic: bucură-te, căci binecuvântarea Celui răstignit s'a revărsat peste întregă faptura ta.

Și mai vârtos zic: bucură-te, căci bunătatea sufletului tău de creștin a învins toată mândria sufletului tău de musulman.

Ești frumoasă ca o floare de nufăr; ești tânără și plăpândă ca un strop de rouă; ai ochi adânci ca marea și visători ca nemărginirea; ești mândră și elegantă ca Fatma; ești sveltă și mlădioasă ca Melkatunis; ești mai mult chiar decât toate acestea; ești cum n'a mai fost și n'are să mai fie; dar... ceiace m'a învins n'a fost decât superioritatea moralei careia te închini.

Auzisem și dela *ulemalele noastre* acum *ale lor*, vorbele sfinte »Iartă greșalele altora și uită răul ce ți-l fac ai tăi«; găsisem ceva asemănător și în poemele lui *Confucius* și în perceptele lui *Buda*; dar nicăeri nu am văzut aplicată această poruncă divină — în așa măsură — cum ai aplicat-o tu, prin nemăsurata putere a sufletului tău creștin.

Am străbătut orientul cel mistic și plin de poezie, am cunoscut eroii iubirii aproapei și fii apostolii altruismului; dar nicăeri și la nimeni n'am văzut aplicată cu atâta sinceritate fără paradă și fără cochetărie, sublima, incomparabila maximă »Iartă și Uită«.

Da, nicăeri și la nimeni; deși cunoșteam de multă vreme adevărul că »Credința fără fapte este moartă, precum e mort corpul fără suflet«.

Și dacă mi-am părăsit credința, în care m'au născut, în care au trăit și au repauzat părinții, bunii și străbunicii mei; credința, în care mi-am legănat visurile din anii cei neuitați ai copilăriei și în care mi-am croit planurile viitorului:

Și dacă am îmbrățișat cu convingere și cu ardoare credința cea nouă, n'am făcut-o nici pentru frumusețea ta ca floarea de nufăr; nici pentru frăgezimea ta, ca stropul de rouă; n'am făcut-o nici pentru ochii tăi adânci ca marea și visători ca nemărginirea; nici pentru că ești mândră și elegantă ca *Fatma*; nici pentru că ești zveltă și mlădioasă ca *Melkatunis*; ci — am fă-

cut-o numai pentru bunătatea sufletului tău sublim — rob al maximei »Iartă și uită«, pe care nici eroii iubirii aproapei, nici apostolii altruismului n'an știut s'o aplice, așa ca tine: sincer, fără paradă și fără cochetărie.

Bucură-te că sunt și eu creștin și că n'am alt ideal, decât să servesc ca cel din urmă rob, în imperiul moral al sublimiei maxime »Iartă și Uită«.

Al tău mai mic frate de credință și de ideal, Admir Ali Bei.

p. conform. *Florian Cristescu*.

Filozoful V. Conta.

Filozoful român apreciat și în străinătate V. Conta nu avea până acum o biografie studiată și nu avea nici operele editate în un singur volum; așa s'a întâmplat că până bine de curând a rămas necunoscut publicului mare și mai ales nouă celor de aici.

D-l Octav Minar a avut frumoasa idee să intru-nească într'un singur volum publicațiile primului filozof român: teoria fatalismului, teoria undulațiunii universale, originea speciilor, încercări de metafizică, bazele metafizice, întăiele principii cari alcătuiesc lumea, discursuri parlamentare, articole politice și regulamente. D-sa mai publică în acest volum poeziile și cugetările postume ale lui Conta precum și mai multe manuscrise inedite; ne dă numeroase note explicative și un studiu biografic foarte documentat.

Pentru a dovedi locul și anul nașterii lui Conta, d-l Minar se slujește de matricolele școlare, păstrate în arhiva „Academiei Mihăilene“, unde marele filozof și-a făcut studiile liceale. Ori în aceste matricole se găsesc următoarele date biografice pentru Vasile Conta: »Născut la 1845, luna noemvrie 15, profesiunea părinților preot, de națiune armeană, de religione ortodoxă, născut în Cahul“ (Basarabia). Clasele primare le-a învățat în Târgul Neamțului cu dascălul Timofte între anii 1854—1858.

În 1858 fu primit, în urma unui concurs, ca bursier la „Academia Mihăileană“, dar după doi ani, îndrăgostindu-se de teatru, părăsi școala intrând ca sufler în trupa lui Lupescu. În 1863, reia liceul și de astădată cu multă silință, absolvindu-l în iunie 1868. Rămase apoi ca pedagog la acest liceu până la 8 octomvrie 1869 când pleacă la Anvers, pentru studii ca bursier al „Societății pentru trimiterea junilor României la învățătură“.

Conta, cu voința sa extraordinară, reușește să-și ia diploma de capacitate la institutul de comerț din Anvers (căci bursa i-o acordase pentru studii comerciale) și pe deasupra obține doctoratul în drept la Bruxelles în scurtul timp dela 1869 până la 1872. Această prea mare încordare i-a fost fatală, căci simptomul fuziei începe să se arate, mai ales că în ultimul an a trebuit să îndure și mizerie pentru a lua doctoratul în drept, căci bursa se sfârșise.

»Am rămas fără nici un ajutor — scrie Conta într'o scrisoare adresată unei prietene din țară. Dar sunt hotărât să înfrunt totul, chiar mizeria ucigătoare, căci voința este mai puternică decât moartea!«

»Gândul că nu voi putea să-mi realizez idealul, mă sdrobește. Muncesc zi și noapte pentru a-mi lua doctoratul. Mă întrețin cu lecțiile și fac pe profesorul de limba franceză la un institut particular din Gand.

¹⁾ Tânărul *Admir Ali El Bei*, care fusese un înfocat adept al Coranului, învins de puterea moralei creștine, s'a convertit și s'a botezat. Ca fiu al bisericii lui Hristos, el a scris o serie de epistole. Întâia, dintre acestea, e intitulată »Iartă și uită«.

„De câteva zile o tuse îndrăcită nu-mi dă pace, sunt obosit, dar eul mă tot îndeamnă, înainte, înainte...”

În ianuarie 1873 Conta se prezintă la concursul pentru catedra de drept civil dela Facultatea de Drept din Iași, pe care o câpătă în mod provizoriu. În același timp compune principalele sale scrieri filozofice. Ultimii ani ai lui Conta, dela 1879 la 1881, sunt foarte sbuciumați, deoarece dânsul a luptat pe arena publică, făcând ziarism și politică. În 1880 i-se încredință portofoliul instrucțiunii și al cultelor în guvernul Brătianu.

Primul filozof român încetează din viață la 21 aprilie 1882, în vârstă numai de 37 ani.

Despre scrierile sale nu-i cu putință să ne ocupăm în spațiul de care dispunem în acest loc. Ele merită să fie cetite de toți iubitorii problemelor filozofice.

CRONICA.

Serbarea semicentenarului metropoliei noastre.

P. S. S. D. episcop a ordonat prăznuirea semicentenarului restaurării metropoliei noastre prin cuvântări în sf. biserici. Duminecă s'a ținut în Arad acest praznic la care părintele Traian Vățianu a făcut de pe amvon istoricul metropoliei noastre din Ungaria.

Aviz elevilor preparandiali. Elevii dela institutele pedagogice născuți în anii 1891, 1895 și 1896 au să-și ceară imediat dela direcțiunii certificatele de frecvență cu cari să se justifice înaintea comisiunilor de asentare, că sunt elevi ai cutărui institut pedagogic. Cei asentați vor face examen pela sfârșitul lunei martie, cei din cursurile inferioare examen de curs și cvalificație de curs, iar cei din c. IV. de cvalificație finală. Aceste atestate le va servi de titlu de îndreptărire la voluntariat. Ceilalți elevi și anume atât cei dela pedagogie cât și cei dela teologie vor fi rechemăți la curs și vor face examen în regulă, la sfârșitul anului școlar.

Tifosul exantematic e o boală contagioasă și epidemică, produsă prin un microorganism și care are în evoluția clinică o asemănare cu febra tifoidă. Apariția tifosului e favorizată pin murdărie, aglomerație, mizerie, și se obsearvă pe vapoare, în închisori, tabere militare. Boala începe cu friguri, cari sunt adese precedate de dureri de cap, înțepeneală, amorțeală; apoi febrințeli continue (40—41°), vărsături, sete mare, agitație, și aiurare. După 3 zile isbucnesc pe întreg corpul (afară de față) pete roșii, cari se descojesc după câteva zile. Aceste pete (exanteme) și fenomenele nervoase sunt caracteristice boalei. Boala trece apoi în al doilea stadiu, care ține cam 8—15 zile și se termină în 15—50 procente cu moarte. Tifosul exantematic s'a arătat și în Arad, dar autoritățile au luat toate măsurile de prevenire. La școalele noastre, școala de fete, s'a sistat comunicația cu orașul, dar altcum prelegerile vor continua cu elevele interne și nu este nici o temere. Liniștim prin aceasta părinții și pe cei interesați.

Cum se roagă ostașii pe câmpul de luptă. Un ofițer în rezervă descrie în mod pătrunzător, cum se roagă ostașii pe câmpul de luptă: — S'ar părea — scrie

ofițerul, că soldatul n'are inimă, n'are Dumnezeu, nu are pe nimeni cine l'ar putea influința și singurul său cuget ar fi să omoare. Și Doamne, de câteori am văzut soldații franți de oboseală, sărutând copiii străinilor, aducându-și aminte de cei lăsați acasă?! Într'adevăr soldatul are inimă și are Dumnezeu. Se cutremură și oftează după ce a vărsat sânge omenesc, căci e grozav să ști, că ai omorât om. Ingenunchiază pe pământul rece și plângând se roagă... Sfânta Liturgie celebrată pe câmpul de luptă te pătrunde și înduioșează până la inimă. Soldații, dacă numai pot, împodobesc altarul cu flori, fiecare după credința, gustul și sufletul său. Preotul celebrează sf. liturgie, înfruntând viscolul și zăpada, apoi predică și fiecare cuvânt al său picură în sufletul soldaților balsamul speranței. Preotul de tabără e și acum păstorul nostru cel bun, el ne mijlocește la Dumnezeu, mulțumita, temerea și umiliința noastră. Și fața preotului e atât de îmbătrânită. Cuvintele lui sunt calde și străbat în suflet ca sărutul mamei. În ziua de Crăciun, preotul a servit sf. Liturgie pe câmpul de luptă. Totul eră îmbrăcat în alb, eră frig și corbii se roteau în văzduh, iar tunurile bubuiau în depărtare. Preotul ridică crucea, soldații se apleacă cu umiliință până la pământ, preotul amintește de D-zeu și Hristos — tunurile mugesc necontentit. Sute și sute de soldați ingenunche în zăpadă, preotul se roagă, iar deasupra noastră corbii și granatele... („Unirea“).

Avantajii la studii glotașilor. Având să urmeze chemarea sub steaguri a glotașilor obligați la serviciul armelor născuți în anii 1891, 1895 și 1896, — a căror descripție se face acum — a luat ministrul cultelor măsuri, ca elevii școalelor medii și superioare să nu piardă nimic din anii de studii prin chemarea sub steaguri. În virtutea ordonanței Nr. 913/915 din 26 ianuarie obțin elevii școalelor medii, ai preparandiilor și școalelor superioare comerciale dreptul la voluntariat pe temeiul certificatului liberat de directorul institutului. Acei elevi, cari vor fi chemați la serviciu activ sub arme primesc testimoniul despre absolvirea cursului anului școlar, sau cel de maturitate și diploma de învățător, dacă vor fi declarați vrednici de aceasta pe temeiul progresului dovedit în studii și a clasificățiilor până la momentul când au fost chemați sub arme. Dar dacă vor fi dimiși din serviciul militar — pe orice motiv — înainte de a se termina anul școlar pot fi promovați numai în acel caz, dacă dovedesc, că în restul timpului au satisfăcut obligațiunile lor școlare. Iar ascultătorilor dela universitate, politehnică, academii de drept, preparandii, academii comerciale și de artă va căută ministrul să le dea posibilitatea a-și termina studiile încă înainte de a intra în serviciul activ. Ceice nu intră însă sub steaguri sunt datori a-și termina anul de studii în toată regula. Pentru academiile comerciale și de artă a luat deja ministrul măsurile necesare. Pentru celelalte le va lua în curând.

Locuri de informație pentru posta de campanie. Dela postă ni-se comunică, că pentru orientarea acelor cari doresc să cunoască N-rul postei de campanie a vreunuia din cei concentrați s'au introdus locuri de informație la fiecare corp de rezervă a armatei comune sau teritoriale, precum și la comandamentul gloatelor. Ceice doresc au a trimite carte postale duple (cu răspuns) având a-și scrie adresa precisă pe carta de răspuns, iar pe carta primă au să arete numele și gradul persoanei a cărei postă de campanie doresc a o ști, precum și trupa la care este împărțit (regiment, batalion, companie resp. baterie etc.)

Invențiunile din viitor. Cu ce se ocupă Edison? Cu multe. Așa a declarat la congresul electricianilor din Filadelfia, că în prezent îl interesează mai mult chestiunea de a face ca aripile aeroplanului să se miște ca acelea ale pasărilor, dar nu încet, ci extraordinar de repede, să se înalțe și să se lase de pildă de două sute de ori pe minut. Speră apoi să dețină o mare energie electrică din... carbon și perfecționează cinematograful făcându-l și ieftin, așa ca să nu coste fiecare film decât numai câțiva bani. Să trăiască Edison în Europa cine știe la ce s'ar gândi?... tun, mitraliere etc.

Cronica bibliografică.

John Dewey: Școala și copilul, în românește de I. G. Murinesc, 1 broșură de 116 pagini, 1 leu. (Editura autorului). Câmpulung, 1914. Această broșură, cuprinde patru articole pedagogice ale gânditorului american, precedate de o introducere a d-lui Ed. Claparede, profesor la universitatea din Geneva. În interesanta sa introducere d-l Claparede caracterizează sistemul pedagogic al lui Dewey, numind această pedagogie: gramatică, funcțională și socială — într'un cuvânt ea este cași psihologia din care isvorește, o pedagogie dinamică. Știința educației este „știința formării caracterului”. A educa, înseamnă înainte de toate, a da imboldurilor interioare ale ființei — imbolduri care constituiesc personalitatea — ocaziunea să se înfățișeze; înseamnă a recurge la toate activitățile înăscute, pentru a le deșteptă și a le conduce. Această pedagogie e absolut deosebită de metoda tradițională, care se întemeiază pe „receptivitatea pasivă” recurge la profesor, la carte, la orice numai la puterile copilului, nu. Dewey s'a dus într'o zi la un magazin de mobile pentru școală, ca să cumpere niște mese potrivite deosebitelor ocupațiuni cari se practicau în școala lui. Cum nu găsea ceea ce căuta, negustorul li zice: „Mă tem că n'avem ce vă trebuie. Doriți niște mese care să îngăduie copiilor să lucreze; cele pe care le avem sunt făcute pentru a asculta”. Acest răspuns, zice gânditorul american, zugăvesc bine educația tradițională, care se practică în genere și astăzi. Pedagogia lui Dewey caută să determine nu numai ascultarea, dar mai ales activitatea elevilor, caută să-i învețe prin viață și'n viață.

Concursuri.

Pentru îndeplinirea postului de învățător vacant din **Buntesti** (Bontesd) protopresbiteratul vașcăului se escrie concurs cu termen de **30 zile** dela prima publicare în organul diecezan „Biserica și Școala” pe lângă beneficiul următor.

1. Dela comuna bisericească în bani gata 600 coroane iar întregirea se cere dela stat.
2. Locuință nouă corespunzătoare cu grădina de legumi.

Recurenții își vor instrui resursele cu următoarele documente: a) atestat de botez, b) Diploma de învățător, c) atestat de apartinență și, d) atestat de conduită și serviciu de până acuma, care adresate către comitetul parohial să le înainteze pe calea M. O. Oficiu protopresbiteral din Cusuiș iar sub durată concursului să se prezenteze în vre-o Duminecă ori sârbătoare pentru ași dovedi desteritatea în cant și tipic.

Buntesti (Bontesd) din ședința comitetului parohial ținută la 6/19 Iulie 1914.

Terențiu Pap
paroh. preș. com. par.

Georgiu Vidicanu
not. com. parohial.

Cu consenzul meu: *Vasilie Nicoruția* vicar ppsc.
—□— 1-3

În baza încuviințării Ven. Consistor din Oradea-mare cu Nrul 4291 B. 1914 se escrie concurs pentru îndeplinirea parohiei de cl. III. **Merag** cu termen de alegere **30 zile** dela prima publicare pe lângă următorul beneficiu:

1. Bir preoțesc dela fiecare număr de casă 30 litre cereale.
2. Pământ arător în mărime de 6 cubule.
3. Stolele îndatinat.
4. Întregirea dela stat după calificățiunea alesului.

De locuință se va îngriji preotul ales până la edificarea casei parohiale.

Reflectanții la aceasta parohie sunt poștiți a-și înainta rugarea de concurs adresată comitetului parohial din loc și instruită regulamentar P. O. oficiu ppsc al Vașcăului în Cusuiș (Köszvényes p. u. Kisszedres) având a se prezenta în termenul regulamentar în sf. biserică, pentru a se arăta poporului.

Comitetul parohial.

În conțelegere cu: *Vasilie Nicoruția* vicar ppsc.

—□—

1-3 gr.

Pentru îndeplinirea postului de capelan temporal pe lângă veteranul paroh **Andrei Popovici** din **Buzad** protopresbiteratul Lipovei, în conformitate cu concluzul Ven. Consistor diecezan de sub Nr. 6539/1914 se escrie de nou concurs cu termen de **30 zile** dela prima publicare în organul oficios Biserica și Școala.

Emolumentele sunt:

1. Casa de sub Nr. 58 cu intravilan și grădina de legume.
2. Una sesiune parohială constatătoare din 34 jughere, conform coalei catastrale.
3. Birul legal stabilit prin concursul publicat în Nr. 27/909 al organului oficial Biserica și Școala.
4. Stolele legale.
5. Eventuala întregire de stat, din cari alegându-l capelan va beneficia toate stolele și birul, iar din sesie jumătate, asemenea și casa cu intravilanul cade exclusiv în folosința capelanului.

Alesul capelan e îndatorat a solvi toate dările publice în proporțiunea beneficiului, și a îndeplini toate funcțiunile parohiale, și a catehiza în școala din localitate, fără altă remunerațiune.

Parohia e de clasa a III-a deci recurenții vor dovedi asemenea clasificățiune, având a-și subșterne resursele lor, — ajustate cu toate documentele recurate prin regulamentul în vigoare, precum și cu atestat despre eventualul serviciu de până aci, și adresate comitetului parohial din Buzad, — prea on. oficiu protopresbiteral din Lipova-Lippa, iar pe lângă observarea strictă a celor cuprinse în §. 33 din regulamentul pentru parohii a se prezenta în termenul concursual în sf. biserică din Buzad, în vre-o duminecă ori sârbătoare, spre a-și arăta desteritatea în cele rituale și oratorice.

Dat în ședința comitetului parohial din Buzad, ținută la 23 noemvrie (6 decemvrie) 1914.

Comitetul parohial.

În conțelegere cu: *Fabriciu Manuila* protopresbiter.

—□—

3-3